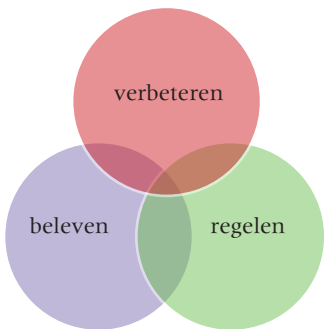

Bewegen als noodzakelijk doel en krachtig middel (2)

Dit is het tweede deel van het verhaal over lichamelijke opvoeding als doel en als middel. In het eerste deel ging het over bewegen als doel voor de lessen bewegingsonderwijs en de verhouding van de drie doelgebieden 'kwalificering, subjectivering en socialisering' bij de planning van de lessen en in de lespraktijk. In het bewegingsonderwijs wordt de planning bepaald door kwalificering en is daarom het hoofddoel en zijn de andere twee doelen krachtige middelen. In deze tekst kijken we naar bewegen als middel bij andere vakken, bij themagericht onderwijs en bij schoolprojecten.

TEKST TEAM ONDERWIJS KVLO FOTO ANITA RIEMERSMA

Bewegen als middel bij vakkenintegratie

In andere vakgebieden wordt steeds vaker gebruik gemaakt van bewegingsactiviteiten in de les. Op Montessorischolen wordt op jonge leeftijd rekenen en taal geleerd met concreet materiaal dat kinderen kunnen verplaatsen. Bij rekenonderwijs mogen de kinderen bijvoor-

kennis beter te onthouden. Het bewegen is een middel voor het leren van een ander schoolvak. Het doel is niet om beter te leren bewegen, maar om beter te leren rekenen. De beweegtussendoortjes in het klaslokaal die steeds vaker worden aangeboden, hebben niet beter leren bewegen als doel, maar hebben vooral een persoonlijk doel, namelijk ontspannen of als overgang naar de volgende les.

Het verbeteren van conditie is geen leerlijn in het bewegingsonderwijs en kan moeilijk worden gerealiseerd, in de beperkte hoeveelheid tijd die er is voor bewegingsonderwijs

beeld op en neer springen om de uitkomst van een rekensom duidelijk te maken. 'Embodied learning' is een vorm van leren die helpt om de

Bewegen als middel bij themagericht onderwijs

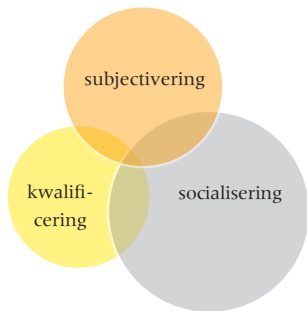
Op de scholen wordt meer thematisch gewerkt. Een bepaald onderwerp of gebeurtenis staat dan centraal zoals pesten, gezonde leefstijl, milieu, water. Bij veel thema's kunnen bewegingsactiviteiten gebruikt worden. Bij het thema 'gezonde leefstijl' kan conditie een belangrijk aspect zijn, dat door allerlei fitnessoefeningen verduidelijkt kan worden. Dit soort oefeningen kunnen in de gymlessen gedaan worden, maar ook in het klaslokaal of op de gang. Het verbeteren van conditie is geen leerlijn in het bewegingsonderwijs en kan moeilijk worden gerealiseerd, in de beperkte hoeveelheid tijd die er is voor bewegingsonderwijs. Als het thema conditie verbeteren buiten de gymlessen om aan de orde komt, dan is de kans op verbetering groter. Kortom het verbeteren van de conditie als doel van de les LO is niet haalbaar, maar wel mogelijk in een schoolbreed thema 'gezonde leefstijl'. In de andere vakken

Voorbeeld

In groep 7 leren de kinderen de tafels beter te automatiseren door het opzeggen van tafels te combineren met het gooien en vangen van een jongleerbal. Goede rekenaars kunnen met de linkerhand de bal opgooien en de tafel van 3 opzeggen en met de rechterhand de 2^e bal opgooien en de tafel van 5 opzeggen. Andersom kan bewegingsonderwijs ook gebruikt worden voor andere vakken, bijvoorbeeld door bij een mikactiviteit te tellen in het Engels.

Voorbeeld

Gezondheid is een thema dat vakoverstijgend is. Biologie en bewegingsonderwijs kunnen daar een bijdrage aan leveren m.b.t. energieverbruik, voeding, bewegen. Ook andere vakken kunnen een rol spelen bijvoorbeeld bij het uitrekenen hoeveel vet je verliest bij het rennen. Gezondheid kan ook gaan over emotioneel en sociaal 'welbevinden' of de gevaren van drugs enz. Het gaat bij het thema gezondheid vooral om het ontwikkelen van een 'gezonde leefstijl' en die past vooral in het doelgebied 'subjectivering'.

Figuur 7 Socialisering als belangrijkste doel binnen bijvoorbeeld de sportdag

kan de biologische achtergrond van conditie geleerd worden en vertaald naar trainingsprogramma's. Het thema 'gezonde leefstijl' is verbonden met verschillende kwalificatiedoelen uit verschillende vakken en daardoor lastig te plannen vanuit het doelgebied kwalificering.

Het thema 'gezonde leefstijl' is beter te plannen vanuit het doelgebied subjectivering. De volgende vragen kunnen dan gesteld worden: Hoeveel conditie heb jij? Vind jij conditie belangrijk? Wil je werken aan je conditie? Met welk doel wil je werken aan je conditie? Dit zijn vragen waarbij het kind leert nadenken over en kiezen wat hij/zij belangrijk vindt vanuit de persoonlijke behoefte. Bewegen kan een belangrijk middel zijn om een gezonde leefstijl te ontwikkelen. Gezonde leefstijl is vooral een persoonlijk doel en zal daarom gepland worden vanuit het doelgebied subjectivering. Welke leefstijl is voor jou gezond?

Bewegen als middel bij schoolprojecten

Op school worden ook allerlei losse projecten georganiseerd die te maken hebben met bewegen: de sportdag, schooltoernooien, sponsorloop, avondvierdaagse enz. Op een sportdag gaat het in eerste instantie niet om beter leren bewegen (kwalificatie), maar om het ontmoeten van kinderen uit andere klassen in een sportverband. Het doelgebied socialisering staat dan centraal en het bewegen is een belangrijk middel. De keuze voor de inhoud en opzet van een sportdag zal daarom meer bepaald worden door de sociale doelen die een school heeft, dan door de leerlijnen. De leerlijnen bewegingsonderwijs kunnen wel helpen om de sportactiviteiten op het niveau van de kinderen aan te bieden. Meestal wordt gekozen voor eenvoudige activiteiten, zodat het samenwerken meer aandacht krijgt.

Bij sporttoernooien tussen scholen zijn er weer andere belangen die bepalen wat het doel is van het project, zo ook bij sponsorlopen of avondvierdaagse. Het middel bij deze activiteiten is steeds het bewegen en bewegen is zo'n krachtig middel dat daardoor juist de kans groot is dat kinderen op persoonlijk of sociaal gebied veel kunnen leren. Maar wat de kinderen in

Contact:
onderwijs@kvlo.nl

Kernwoorden:
bewegen, doel, middel,
vakkenintegratie,
themagericht onderwijs

Sportdag op de school

De kinderen nemen deel aan allerlei sportactiviteiten. De doelstelling van de sportdag is meestal niet het bewegen verbeteren. Een sportdag moet vooral leuk en gezellig zijn en verhoogt de sfeer op school. Het hoofddoel is meer gericht op sociale vorming of persoonlijk welbevinden. Toch is het van belang dat de bewegingsactiviteiten goed gekozen zijn en passen bij het bewegingsniveau van de kinderen.

die beweegprojecten precies leren is lastig te plannen en te ordenen en daarom van een andere 'orde' dan het leren tijdens het bewegingsonderwijs. Hoewel de doelen minder goed te plannen zijn wil dit niet zeggen dat deze beweegprojecten niet zouden mogen plaats vinden. Het is juist van groot belang dat kinderen ook 'impliciet leren' en dat het onderwijs er op vertrouwd dat kinderen zelf ook hun leerproces kunnen sturen.

Meetbare en merkbare doelen

Het advies Onderwijs2032 spreekt over meetbare en merkbare doelen. Kwalificering richt zich op meetbare doelen. Deze doelen kunnen getoetst en gevolgd worden in een leerlingvolgsysteem. Dit is lastiger voor de andere doelgebieden. Binnen persoonsvorming staan merkbare doelen centraal. Het kind ontwikkelt gedrag en houding ten aanzien van de persoonlijke thema's. Het is aan het kind persoonlijk om te merken of die plezier, vertrouwen of gezondheid beleeft. Dat is ook het geval bij thema's die voortkomen uit het doelgebied socialisering. Het doel van een sporttoernooi is niet beter leren bewegen, maar het gezamenlijk ervaren en regelen van sportwedstrijdjes. Het bewegen is dan een middel om een bepaalde gezamenlijke sfeer te creëren die passend is bij de school.

Het bewegen breed inzetten op de basisschool

Het is winst dat in het onderwijs kinderen steeds meer kunnen bewegen. In het bewegingsonderwijs als doel en bij andere onderwijsvormen als middel. Bewegen als doel en bewegen als middel zijn beide van groot belang voor de school. Beide omvatten dezelfde doelgebieden, maar de prioriteiten liggen vanuit een onderwijskundige analyse bij de planning van het onderwijs anders. De leerkracht zal zelf in de praktijk moeten beslissen welk doelgebied voor de betreffende klas of kind het meest relevant is en waar de meeste leerhulp naar toe moet. Dit vraagt om professionals met een goede kijk op onderwijs, die waar nodig snel kunnen schakelen. Daarom blijven onderwijs en bewegingsonderwijs heerlijk veelzijdig.